

Agy és tükör

Németh István

Van nekem otthon egy tükröm meg egy ágyam — kezdte vallomását az asszony. — Mindkettő egy kicsi szobában áll, emlékezetem óta. Az én szobámban. Vagy ahogy öregeim hívják, a „különszobában”. Mert nekem gyerekszobám sosem volt, csak különszobám, ahol a nagy állótükrön és az ágyon kívül úgyszólván semmi sem volt. Szüleim szegény emberek, földművesek.

Meg kell említenem azt is, hogy nekem tulajdonképpen két anyám és két apám van, vagyis se apám, se anyám nincs. Édesszüleim még csecsemőkoromban elváltak; apám újra nősült, anyám újra férjhez ment. Fiatal éveim a két új család közti hányódásban teltek el; ha édesanyámnál voltam, az apa volt mostoha, ha édesapámnál, akkor az anya. Így nőttem fel. Sem az édes, sem a nevelőszüleim nem tudtak a szívemhez nőni, habár ők a válás és az új házasság után példás és boldog családi életet éltek. Az egyetlen, ami igazán kedves volt nekem, az az édesanyám lakásán lévő különszoba, benne a tükörrel és az ágyval. Ez a kamraszerű kicsi lyuk az én háborítatlan birodalmam volt. Oda a közelmúltig, anyámon kívül, soha senki nem tette be a lábát. Pajtásaim, barátnőim nem voltak. Hosszú éveken át egyetlen barátom a nagy állótükrő volt, és az árva ágyba bújtam, ha nagyon fáztam és nagyon társtalan voltam. Nem vagyok szentimentális ember, nem emlékszem, hogy valaha is sírtam volna. Ellenkezőleg, víg kedélyűnek ismernek az emberek, s lényegében az is vagyok. Nyilván apám természetét örököltem, akinek a nehéz sors sose tud a megtörni aranyos, mindenen túltevő kedélyét. Ez a mese, amit most elmondok, talán kissé érzélgős, magam sem tudom eldönteni — tulajdonképpen egy katonának szeretnék vele választ adni, aki hozzám írt leveleiben állandóan azzal nyöszte, tárjam föl előtte a női lélek titkát, de őszintén és keresetlenül. A katona nyilván szerelmes belém, és így akar vallomásra kényszeríteni. Válasz helyett néhány

Sáfrány
Imre
szövegrajza

híres könyvet küld'em neki, melyekből, ha van esze, kiolvashatja a női lelket, mert bennük van. Elküldtem neki Bovarynét is, talán abban is talál valamit. Szeretném, ha most itt ülne a katona, mert úgy érzem, abban a ritka pillanatban vagyok, amikor magamról, a nőről, az emberről el tudok valamit mondani, aminek azonban lehet, hogy semmi köze a női lélek titkához — ezt döntse el maga.

Tizenhét éves koromban megesett velem az, ami sok, nagyon szerelmes és nagyon tapasztalatlan lánnyal megtörténik. Másállapotban maradtam. Erről december derekán győződtem meg. Tudtam, hogy ennek semmi külső jele nem látszik még rajtam, nyugodtan készülődtem haza újévre. (Akkor már a Z. i kereskedelmi iskolába jártam.) Úgy döntöttem, hogy a szünet leteltével a városban elmegyek egy orvoshoz. Az esetről udvarlómon kívül senki nem tudott. Hazautaztam a „különszobás” szüleimhez, vagyis édesanyámékhöz. Útközben arra próbáltam gondolni, hogy nézek majd anyám szemébe. Kacag-

tam és azt mondtam: „Majd cinkosan rákacsintok”. Sehogysz tudtam elképzelni egy drámai helyzetet, mely persze csak bennem játszódna le. Bolondosan könnyűnek, eszevesztetten vidámnak éreztem magam. Ha esetemmel kapcsolatban édesanyámra, az édesanyák mindent megsejtő pillantására gondoltam, semmiképpen sem tudtam magamból kikényszeríteni a rémet, de még a szorongást se. Egyszerűen hiányzott belőlem a büntudat. És rájöttem valamire: hogy anyámat nem szeretem, illetve ő se több számomra, mint más ember. És ez egy csöppet se szomorított el, olyan természetes volt, mint a tudat hétéves koromtól: nekem négy mostohám van! És valóban nem indított meg az anyámmal való találkozás. Közöséges dolgokról fecsegtünk, megvacsoráztunk, és én bementem a különszobámba. Ebbe a szobába szüleim hálószobáján keresztül lehetett bejutni. Felcsavartam a villanyt, és szokásom szerint a nagytükör elé álltam, hogy levetközzem. S ekkor valami váratlanul szívenütö.t. A tükörből egy kislány mosolygott rám, hat, hét vagy kilencéves kislány, régi kedves ismerősöm. Könnyű volt és üde, pajkosan vidám, csintalan szemekkel. És ártatlan volt, szinte éreztem rajta a mezőkről hozott illatot. És láttam, hogy szemei fokozatosan elváltoznak, kutatókká válnak, tétova szomorúság jelenik meg bennük, majd a számonkérés. Az én szemeim voltak. Mióta állapotos maradtam, először éreztem valami egészen különös, furcsa szorongást itt a különszoba nagy álló'ükre előtt, szemtől szembe magammal. Leborultam az ágyra, úgy félig levetkőzve, de nem tudtam sirni. Az egész éjszakát átszenvedtem, nem jött álom a szememre.

Voltaképpen akkor kötöttem meg az igazán ragaszkodó barátságot különszobám nagy álló'ükrével.

Attól fogva olyan volt nekem ez a tükör, mint az anya kutató, számonkérő, de jóságos és mindent megbocsátó szeme.

Később, az évek folyamán, sok minden megesezt velem, de már sose voltam nagyon szerelmes és tapasztalatlan. Könnyen vettem az életet, és megmaradtam olyan vidámnak, mint amilyen alapjában véve voltam is. Sok férfit megismertem — de józan eszemet egyiknek sem adtam oda. A legtöbb férfiismerősöm kettős élvezet nyújtott nekem: megfigyeltem, milyen szarnoki erőszakossággal törekszenek arra, hogy a nőt legintimebb titka'ból is kifogassák. Hogy aztán kéjelegve, baráti férfikörben elcsámcsoghassanak hőstet'ükről.

De ez már vallomásom, illetve élményem második részéhez fűződik.

Huszonhét éves koromban férjhez mentem. Akkor Sz. városban dolgoztam, nyár volt, az anyakönyvvezetőtől egyenesen a tengerparti városba mentünk nászútra. Már onnan, a tengerpartról írtam meg szüleimnek — mind a négy mostohámnak —, hogy férjhez mentem, nagyon boldogok vagyunk, és szabadságunk letelte előtt férjemmel pár napra hazalátogatunk.

Felesleges talán említenem, hogy szüleim — mind a négy — egyszerűen csak jó kislánynak ismertek, aki kitűnő eredménnyel végezte el a kereskedelmi akadémiát, jól keres, és a hozzáillő, megfelelő partit várja, hogy férjhez menjen. Tengerparti levelem, melyben röviden beszámoltam hirtelen kötött házasságomról s férjem foglalkozásáról — ezt később tudtam meg tőlük egy négyszemközti beszélgetés alkalmával (első eset volt, hogy négyszemközt beszéltek velem kedves szüleim, és hogy valamit kifogásoltak cselekedetemben) —, szóval az a levél kétszeresen is felhőborította őket részint, hogy megkérdezésük és beleegyezésük nélkül házasodtam, részint, hogy egy villanszerűlőhöz mentem férjhez. Szüleim, kivétel nélkül mind a négyen, ilyenek voltak.

A tengerpartról két napra hazalátogattunk falura, szü'eimhez. Éjszakára édesanyáméknál szálltunk meg az én különszobámban. Kifogástalanul éreztük magunkat, és én külön is nagyon boldog voltam.

Este, hogy újdonsült férjemmel beléptünk az én igazán kedves és nagyon a szívemhez nőtt különszobámba, az ágy, az én ágyacskám már meg volt vetve — először két ember számára.

És a magunkkal hozott könnyű nyári takaróra anyám odakészítette a két hálóinget: a férjemét és az enyémet. Az én hálóingem egy régi, apró virágmintás kedves holmi volt, kissé parasztos, ezért sohase vittem magammal, mindig csak itthon használtam. Hogy ezt megláttam, egyszerre megint a mezőről befutott ártatlan kilencéves kislány voltam.

Csak most tehetetlenül nyugtalan és kétségbeesett.

Mintha lobot vetett volna a takarón a csíkos férfihálóing. Mintha lobot vetett volna az egész kicsi szoba. Egyetlen tiltakozás voltam!

Közben pedig férjem szerelmesen vetkőztetett. Még sohase volt ilyen türelmetlen, sürgető, mint most.

Hogyan tudtam volna neki józan ésszel, vagy akár könyörgő könnyek közepette is megmagyarázni, hogy *itt* ne, ez az én szobácskám, itt én még mindig kislány vagyok, kis libapásztor, hát nem érted, mit csinálsz velem?

Pedig ezegyszer kis híján elbőgtem magam —, de ez is elmúlt anélkül, hogy férjem valamit is megsejtett volna.

És nincs tovább. Később a férjem elhagyott, a különszobába idegenek költöztek, a tükör összetört, az ágyacskát szú rágja valamelyik padláson, és én itt vagyok, csak a jókedvem maradt meg, a mindent betöltő, háttartalan jókedvem.

